

2/12

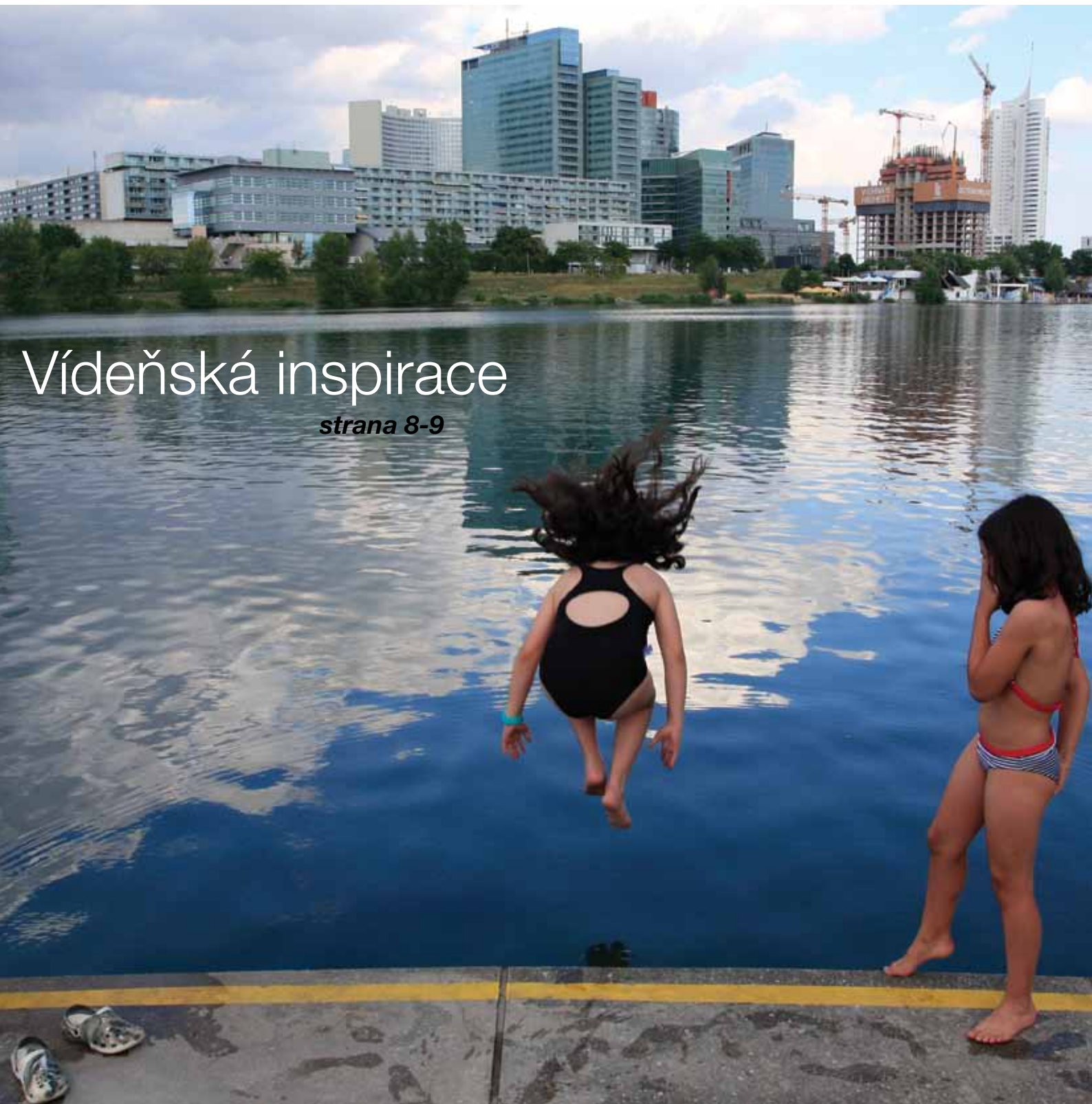

Arnikum

čtvrtletník sdružení Arnika

Vídeňská inspirace

strana 8-9

Kauza
Lázecké remízy
strana 4

Nejen o Praze
s Vladem Miluničem
strana 6-7

Happeningem Příroda balí kufry jsme v březnu upozornili na nedostatečnou ochranu přírodně cenných území, která doposud nebyla zařazena do Natury 2000. V květnu jsme pak Ministerstvu životního prostředí předali truhlu se seznamem dotčených lokalit.

Stoh petičních archů občanské Petice za čistější ovzduší pro Ostravu převzal v dubnu v Ostravě ministr Tomáš Chalupa od zástupkyně Arniky a členky petičního výboru Venduly Krčmářové. Petici podepsalo přes 26 tisíc lidí.

Foto: Petr Žibka

Foto: Větrislav Vozník, Arnika

Akcí Big Jump nebo-li Koupacím dnem oslavili plavci a plavkyně na různých místech ČR lepší čistotu našich řek a radost z koupání v přírodě.

Událost

Přírodní rezervace na anglický způsob

Příroda to nemá v soudobých metropolích snadné. Kromě velkých parků, přírodních rezervací a zanedbaných brownfieldů, ale existují i další místa, kde se jí v městském prostředí daří. V Británii konkrétně v Manchesteru zjistili, že pozoruhodné druhové rozmanitosti dosahuje fauna a flóra na zdejším Jižním hřbitovu, který patří k největším v zemi. Radnice dokonce uvažuje o jeho vyhlášení za národní přírodní rezervaci.

Foto: Jan Losenický

Místo posledního odpočinku, přírodní rezervace nebo obojí?

Zajímavým problémem pro správu hřbitova je, jak vybalancovat údržbu o náhrobky a jejich okolí a zároveň podporovat růst biodiverzity. K takovým opatřením patří například jen částeč-

né prosekávání trávy v méně navštěvovaných částech hřbitova. Jsou zde udržovány pouze malé chodníky a jejich okolí je ponecháno přírodě. K novinkám patří možnost nechat se bez náhrobního kamenu pochovat na místo, kde je pouze louka s divokými rostlinami. Podobných nenáročných pohřebišť je ve Spojeném království už přes dvě stě a první vzniklo v roce 1993.

Díky výskytu cenných biotopů, jako jsou třeba už zmíněná louka, vřesoviště nebo

lesíky, a také díky nerušenému prostředí, žije na hřbitovech mnoho živočichů. Vedení Manchesteru spolupracuje se zdejšími přírodovědci na jejich mapování. K nejčastějším obyvatelům patří sovy a jiné druhy ptáků, malí savci, ale třeba i lišky nebo jezevci. Ti na některých hřbitovech způsobují problémy při hloubení svých nor. V Manchesteru do budoucna uvažují o organizovaných prohlídkách za účelem pozorování ptačích a netopýřích obyvatel hřbitova. Z osmnácti druhů netopýřů, které se v Británii vyskytují, zde žijí tři.

Jedním z hlavních cílů celého projektu je snaha radnice poskytnout občanům známého anglického města další prostor se zachovalou přírodou. ■

Jan Losenický,
šéfredaktor

Za pět minut dvanáct

Nová koncepce plánu změn. Těšme se

Vzimě 2009 podali Pražané 42 tisíc připomínek ke „konceptu“ nového územního plánu. K pročetí stovek stran dokumentů měli sice jen 30 dní, ale i přesto obrovský zájem obyvatel o budoucnost stověžaté matky měst magistrát doslova zavalil. Překvapení úředníci sepisovali připomínky celé tři roky. Mezitím přišly volby, pak pád velké koalice a vedení města se dvakrát proměnilo.

Z úst politiků tehdy poprvé zaznělo, že územní plán kolem sebe vytváří prostředí masivní korupce. V magistrátní skříni se našly jakési modré desky dokazující nekalé čachry. Do médií pronikly policejní odposlechy telefonátů mezi kmotrem Romanem „mazánkem“ Janouškem a dřívějším primátorem Pavlem „kolibříkem“ Bémem. Lobbista v nich bez rozpaků úkoluje nejvyššího úředníka Prahy, jak má měnit územní plán.

Na letošním červnovém zasedání pražští zastupitelé hodili koncept Bémova územního plánu do koše. S ním bohužel i všechny ty tisíce připomínek občanů.

Příprava nového tzv. metropolitního plánu začala od nuly a opět nikdo nic neví. Dokumenty vznikají za zdmi kanceláří. Znovu hrozí, že je úředníci z ničeho nic vytáhnou a lidé dostanou na vyjádření zase jen 30 dní. Třeba nás ale představitel města příjemně překvapí.

Nebo nás nepřekvapí, přípravy se protáhnou a plán nebude hotový ani do komunálních voleb v roce 2014. Do jeho přijetí se má o podobě Prahy rozhodovat stejně, jako za vlády primátora „kolibříka“. Není těžké hádat, komu se takové napínání hodí. Nové vedení Prahy ohlásilo, že letos na podzim

hodlá schvalovat několik stovek změn územního plánu. Množství z nich vyvolali developéři a pozemkoví spekulanti. Tyto změny povedou k zástavbě zeleně, vzniku dalších satelitů na polích kolem Prahy a ve svém důsledku ke zhoršování kvality života.

Kam se poděla deklarovaná otevřenost vůči občanům a příslib podílet se s nimi na rozvoji města? Příprava mapy, která určí směřování Prahy na příštích nejméně deset let, je pro normálního člověka zatím značně nesrozumitelná. ■

CENTRUM PRO
PODPORU OBČANŮ

Martin Skalský

Lužní les u Karviné ohrožuje těžba uhlí a kácení

V těsné blízkosti hornického města Karviná by většina lidí lužní les nejspíš nehledala. Hned vedle známé chráněné lokality Karvinské rybníky, se ale takové území vyskytuje. Jmenuje se Lazecká remíza a bohužel právě čelí dvěma velkým hrozbám. Havířovská pobočka Arnika a další místní sdružení usilují o její záchranu.

Zdejší fragment lužního lesa je jedinečný v několika ohledech. „Na zhruba devatenácti hektarech Lazecké remízy rostou duby staré sto až sto třicet let, vzrostlé olše a vrby. Místo je částečně podmáčené, takže tu každou chvíli narazíte na stabilní tůňky, které jsou porostlé výraznými květy chráněného kosatce žlutého. Les je domovem několika ohrožených druhů zvířat, jen z ptáků se jedná například o strakapouda prostředního, morčáka velkého nebo lejska šedého,“ vyjmenovává pří-

Staleté duby se měly kácet jako první.

rodní hodnoty lokality Jan Nezhyba z havířovské pobočky Arniky.

Území se však vyznačuje i dalšími cenostmi a právě ty se mu mohou stát osudnými. Jednou z nich je dřevo. Lesy ČR původně chtěly celý les vykácet a znovu zalesnit. Třicet stoletých dubů mělo padnout jako první. „Tyto stromy jsou ale domovem chráněného druhu brouka páchníka hnědého, který je na ně přísně vázaný. Lokalita je proto součástí Natury 2000,“ doplnil Nezhyba. Česká inspekce životního prostředí díky podnětu jednoho místního občana plošně kácení nakonec zakázala.

Druhé nebezpečí se netýká jen Lazecké remízy. Jde o plány OKD těžit v okolí lokality uhlí. V sázce je i obydlené Staré město u Karviné nebo téměř dva tisíce pracovních míst v průmyslové zóně Nové pole, které by musely ustoupit důlní činnosti. Pro lužní les by těžba znamenala změnu hydrologických poměrů a postupný zánik jeho ekosystému.

Těžba pod lokalitou by měla devastační účinky na vodní režim území.

V květnu Arnika podala návrh na vyhlášení Lazecké remízy přírodní památkou. O osudu cenného území tak může rozhodnout Krajský úřad Moravskoslezského kraje. Výzvu pro podporu Lazecké remízy najdete na webových stránkách Arniky. ■

ARNIKA

Jan Losenický

Košíře, Pankrác, Roztyly – soudy daly zapravdu občanům

Ve dvou velkých pražských kauzách, v nichž Arnika pomáhala občanům chránit životní prostředí v místě jejich bydliště, daly soudy zapravdu občanským iniciativám. Obyvatelé vyhrávají i v případech, které na začátku vypadaly beznadějně.

Soudy se postavily proti dalšímu znečištění ovzduší a nárůstu hluku na Pankráci a zástavbě zelené plochy v Košířích. Ministerstvo pro místní rozvoj potvrdilo nezákonnost úprav územního plánu v Roztylech. Tato rozhodnutí ukazují, že porušování zákonů a pravidel nemusí developerům procházet, ani když se spojí s městskými úředníky.

Spor o výstavbu mrakodrapů na Pankráci dospěl až k nejvyššímu soudu. Lidé si dlouhodobě stěžovali na překračování hlukových a emisních limitů z automobilové dopravy, které by nová výstavba ještě zhoršila. Nejvyšší soud uznal rozsudky nižších soudů a výstavbu výškového hotelu, kterému se

lidově přezdívá „prostrřilena plechovka“ odsunul na neurčito. Soudy v této kauze ukázaly, že do míst, kdy již jsou zhoršené životní podmínky a porušovány normy, je nepřijatelné umísťovat další stavby, které by zátěž ještě zhoršily.

V lokalitě Na Vyhlídce v Košířích prosadil magistrát Prahy změnu zelené plochy ve stavební parcelu. Na místě měl vzniknout obytný soubor, proti čemuž obyvatelé podali žalobu. Podle jeho verdiktu je nahodilá zástavba zeleně nepřijatelná, protože je v rozporu se zásadami ochrany zeleně uvedenými v Zásadách územního rozvoje Prahy a porušuje urbanistickou koncepci města. Místní tak jednu z posledních zelených ploch uchránili.

Územního plánu se týká i kauza na pražském Chodově. Úředníci magistrátu provedli v územním plánu změny, které umožnily navýšit kapacitu výstavby. Zásadně by se tak zvýšil zisk developerů, ale také zatížení životního prostředí současných obyvatel. Změny ale neprošly jednáním zastupitelstva a k úpravě se nemohla ani vyjádřit veřejnost. Místní sdružení tak ve spolupráci s Arnikou podalo proti nezákonné úpravě žalobu, v které požaduje zrušení změny. ■

CENTRUM PRO PODPORU OBČANŮ

Martin Skalský

Tlak na výstavbu nových spaloven sílí, recyklace úředníky nezajímá

Na několika místech v Česku je v současné době prosazována výstavba spaloven, mluví se až o jedenácti projektech. Některé jsou menší, jinde, například v Jihlavě, Plzni, Karviné nebo v Mostě se vyjednává o velkokapacitních spalovnách pro celý kraj. Přestože Česká republika ani zdaleka nevyčerpala možnosti, které nabízí prevence a recyklace odpadů, jsou spalovny představovány jako jasně nejlepší řešení.

Spalovny jsou jednoduchá řešení pro zastupitele, kteří se dál problémem, jak nakládat s odpady nemusí zabývat. Bylo by ale vhodné započítávat do kalkulací i sociální, ekonomická a environmentální hlediska. Spalovna nenávratně zničí tisíce tun kvalitních druhotných surovin. Dáleko výhodnější je stavět více menších recyklačních zařízení, která dají práci více lidem a je snazší je financovat. Ze spáleného odpadu navíc stále jedna třetina jeho hmotnosti zůstane v podobě popela a popílku obsahujících těžké kovy, dioxiny a další toxické látky.

Opadů je méně, ale spalovnu chceme

Současný trend ilustruje projekt spalovny v Olomouckém kraji. Systém nakládání s odpady, zde zpracovala na zakázku společnost FITE, která zpracovala i návrh pro

kraj Vysočina. V obou případech firma navrhuje stavbu velké spalovny. Co naplat, že produkce odpadu v Olomouckém kraji za poslední tři roky klesá. Plánovaná spalovna u Přerova má mít kapacitu kolem 150 tisíc tun spáleného odpadu, takže ročně vyprodukuje až 50 tisíc tun odpadu v podobě strusky, popela a popílku. Nesouhlasné stanovisko k projektu vyjádřili místní občané a okresní lékařská komora.

Ano, bez názoru občanů

Přístup ke komunikaci s občany dokládá příklad ze Stříbra. Když firma Energocentrum Černošín neuspěla kvůli odporu občanů se záměrem stavby zařízení na plazmové zplyňování komunálního odpadu v Černošíně, obratem představila svůj záměr v nedalekém Stříbře. Zdejší zastupitelé žádost firmy schválili, přestože byl tento bod zařazen na jednání až dodatečně.

Karviná – spalovna se zatím odkládá

Příkladem drahého a ekonomicky neefektivního projektu je plánovaná spalovna v Karviné. Na řadu pochybení upozornila Arnika, Hnutí Duha i místní občané. Společnost KIC Odpady zcela záměrně bojkotovala činnost občanské komise, jejíž vznik a činnost byla v projektu podmíněna Ministerstvem životního prostředí. Ve městě by vznikl nový velký zdroj exhalací, lidé se stavbou nesouhlasí, kraj však dál předimenzovanou spalovnu podporuje. Projekt se zatím odkládá, protože nedostane kvůli problémům se stavebním povolením podporu z Evropské unie. ■

ARNIKA HAVÍŘOV
Jan Nezhyba

Přemluvili jsme politiky, lidé se dál mohou účastnit rozhodování o stavbách

Ministerstvo pro místní rozvoj přišlo v loňském roce s nápadem omezit účast veřejnosti ve stavebních řízeních. K omezení práv lidí mělo dojít ve jménu zvýšení konkurenceschopnosti českých podniků. Připravovaná novela ale spíš nahrávala stavební lobby a možné korupci na úřadech. Arnika ve spolupráci se Zeleným kruhem a dalšími nevládními organizacemi na situaci zareagovala. Kampaň Nenechme se vybagrovat během letošního léta slavila velký úspěch. Poslanecká sněmovna a následně i Senát omezení demokratických principů odmítly.

Lidé by přišli o možnost účastnit se prostřednictvím občanských sdružení stavebních řízení, v nichž se povolují velké stavby, jako např. dálnice, průmyslové podniky, spalovny, přehrady apod. U záměrů, jako jsou satelitní městečka, parkoviště a kancelářské komplexy, by se veřejnost nesměla účastnit už vůbec žádných povolených procesů podle stavebního zákona.

Podle ministerstva připomínky občanů zdržují práci úřadů, komplikují podnikání a snižují konkurenceschopnost české ekonomiky. Úředníci ke svým tvrzením ale nikdy nepředložili žádnou analýzu nebo jiný důkaz. Veškerá řízení mají totiž stanové lhůty a žádný z účastníků nemůže řízení bezdů-

vodně zdržovat. Za průtahy ve skutečnosti může zpravidla protiprávní jednání úředníků, které následně řeší soud a z týdnů jsou rázem měsíce nebo roky. Zapojení občanů do rozhodování o jejich životním prostředí patří ve vyspělejších zemích k běžným standardům.

Happening Arniky Nenechme se vybagrovat před Poslaneckou sněmovnou.

Arnika a Zelený kruh na nebezpečný návrh upozornily veřejnost happeningy, ten poslední se konal přímo před Poslaneckou sněmovnou. K tématu jsme uspořádali tiskovou konferenci a vydali jsme pro novináře několik tiskových zpráv. Snažili jsme se vyburcovat veřejnost. Petici proti novele podepsalo přes tři a půl tisíce lidí. Také jsme zveřejnili sérii videí a publikaci Občanské sobě. Vypráví o příbězích lidí, kteří se zapojili do rozhodování o životním prostředí a pomohli svému městu či obci. ■

CENTRUM PRO
PODPORU OBČANŮ
Martin Skalský

Nejen o Praze s architektem Vladem Miluničem

Architekta Vlada Miluniče jsme navštívili v jeho ateliéru Studio VM (volné myšlenky). K jeho novějším známým realizovaným projektům patří obytný areál Hvězda na Petřínách, samozřejmě Tančící dům, na kterém pracoval spolu s Frankem Gehrym, nebo Dům dětí a mládeže v Modřanech. Vlado Milunič žije přes čtyřicet let v Praze, učí na ČVUT a je aktivní ve veřejném životě. Několikrát poukázal na korupci při zadávání státních zakázek, protěžování automobilové dopravy, urbanizaci krajiny a i na další soudobé problémy. Nás kromě architektury hlavně zajímaly problémy týkající se budoucího rozvoje Prahy.

Sídlště jsou vaše velké téma, proč jste se jimi jako architekt začal zabývat?

Byla to také otázka náhody. S kolegou Janem Línkem jsme za minulého režimu více než dvacet let dělali zejména sociální stavby: domovy důchodců, stacionáře, svobodárny, hospice atd. Tyto stavby byly umístovány především na pražská sídliště jako dodatečná vybavenost stárnoucích obyvatel. Doplnovali jsme tak současně bezduchá ortogonální schémata sídlišť o jiný druh architektury a prostoru.

Dobře jsme si uvědomovali skutečnost, že tak nádherné město, jakým je Praha, je obklíčena sídlišti, ve kterých žije čtyřicet procent jejích obyvatel. Je to téměř polovina! Protože jsou ale všechna pražská sídliště v nádherných lokalitách, nejdůležitějším úkolem vedení města je z nich postupně udělat plnohodnotné čtvrti. Sídlště musíme dovybavit o další městské funkce, podobně jak se vyvíjela celá řada evropských měst z původních římských vojenských táborů s cardem a decumanem.

Vzhledem k tomu, že architektura vychovává a špatná architektura sídliště vychovává špatně, je jasné, že polovina Pražanů má zkreslenou představu o městě. Například o vzdálenostech mezi domy, o gradaci prostoru od soukromého po veřejný, o hospodaření s deštěm, o identitě čtvrti, o významu barvy a architektonickém detailu atd.

Mohl byste rozvést problematiku hospodaření s dešťovou vodou?

Vím, že například, když se stavělo finské sídliště Tapiola, domy byly umístovány na mýtiny do lesa a bylo zákonem příkazáno, že všechna dešťová voda musí zůstat v území. Naopak všechna československá sídliště začala totálním zničením všeho,

co připomínalo přírodu. Území se buldozery srovnalo do roviny pro jeřábové dráhy. Voda ze střech, vozovek a chodníků sídliště, která tvoří 70 % plochy, je svedena do kanalizace. Území je takto totálně dehydratováno a zeleň nemá vůbec žádnou šanci. Co víc, během povodně všechna sídliště, která tvoří prstenec kolem samotného centra, posílají svoji vodu do rozvodněné Vltavy místo toho, aby tato voda na sídlišti vytvořila bujnou vegetaci, která vodu zadrží a je navíc schopná absorbovat pražský prašný spad.

Vzpomínám na to, že za tzv. socialismu, kdy investorem sídlišť byl stát, v případě, že přišel rozkaz šetřit, první, co se škrtilo, byly sadové úpravy. Dnes většinu staveb financují soukromí investoři prostřednictvím developerů a o žádnou městskou zeleň nepečují. Naopak masivně zabírají zeleň na periferii města např. koloniemi rodinných domů, a nakládají s ní ještě míň efektivně, než tomu bylo u paneláků.

Zvláštním příkladem je nová budova ČSOB od architekta Josefa Pleskota, která má intenzivně ozeleněnou celou střechu.

Před rozhovorem nám Vlado Milunič představil své novější projekty. Jedním z nich je soustava dvou lávek přes Dolní Jelení příkop, která by propojila Opyš s Královským letohrádkem. Při otázce na realizaci odpověděl, že čeká na nového prezidenta.

Obecně mi přijde, že v Praze zeleně spíš ubývá. U nových staveb jsou nezdárka k vidění pouze zakrslé stromky v květináčích. Zapomínají architekti na zeleň, nepříjde jim důležitá, nebo jsou na vině hlavně investoři?

Bohužel tím nemůže kompenzovat negativní skutečnost, že banka opustila celou řadu svých kvalitních budov bank v centru města a přestěhovala dva a půl tisíce zaměstnanců do Radlic na periferii města, kam většina z nich dojíždí z domova nebo za klienty osobními auty.

Vraťme se k sídlištím, co tedy s nimi?

Souběžně s projektováním Tančického domu jsem se třemi soukromými investory na petřinském sídlišti řešil daleko složitější úkol, jak změnit sídliště. Postavil jsem tam areál s 350 byty, obchody, službami a parkingem, s jinou architekturou, detaily a barevností, který je protiváhou ortogonálního panelákového sídliště. Obyvatelé areálu byli movitější, ale v celkovém důsledku se jednalo o sociální projekt tím, že služby, které si vynutili obyvatelé areálu, používají lidé z celého sídliště. Dokonce se povedlo realizovat i bohaté ozelenění celého areálu.

Po petřinském areálu Hvězda jsem vyhrál jak architektonickou, tak i obchodní soutěž na nové Centrum sídliště Malešice. Inspiraci pro tuto přeměnu sídliště jsem tentokrát našel u toskánského města San Gimignano. Jednalo se o skrumáž obytných věží vyrůstající z nižší podnože vybavenosti Centra. Situace byla velmi příznivá tím, že pozemek vlastnila radnice, která by ho zájemcům prodala až po kolaudaci a mohla si tak diktovat, co se tam pro obyvatele sídliště postaví.

Z jakého důvodu se projekt nepodařilo realizovat?

Z obchodní soutěže byl pro nesplnění podmínek jednoznačně vyrazen investor Sekyra Group, který se do hry opět podvodně dostal, když v roce 2002 sponzoroval volební kampaň ODS. Po vítězství ODS Sekyra použil plagiát mého konceptu, který pak po čase prodal jiné firmě, která ho dnes staví. Na tom

to projektu jsem bezúspěšným bojem s korupcí strávil celé čtyři roky.

Nejen v architektuře je dnes často zmiňovaným tématem ohleduplnost k životnímu prostředí. Jak zohledňujete tento trend ve svých projektech?

Deset let jsem byl například v porotě Ekofilmu. Nikdy jsem nezboural žádný dům, tak abych na jeho místo postavil ten svůj. Mám radši rekonstrukce a vždy se snažím ohleduplně reagovat na kontext. Nikdy bych nedělal například supermarket, banku, logistický park, hernu, KFC atd...

Které věci vám nejvíc kazí život v Praze, co považujete za její největší problém?

Rozhodně je to přemíra aut a bezohledné sobectví jejich řidičů, kdy v dvoutunovém monstrem sedí pouze jeden trouba v nekonečném smrdutém štrúdlu ostatních aut. Přitom tato doprava je ve srovnání s MHD neekonomická, neefektivní a neekologická. Korunou všemu je korupční autotunel Blanka.

Kam by se tedy Praha měla ubírat?

Praha se bohužel po „sametu“ vydala tragickou cestou tržního hospodářství, o kterém Ludvík Vaculík stručně poznamenal, že: „trh má zlé povahu, je nenasytý, sobecký a nevzdělaný“, z čehož nemůže vzniknout nic rozumného.

To jsou také hlavní důvody, proč Praha nemůže mít žádnou vizi rozvoje, protože

Obytný areál Hvězda na sídlišti Petřiny v Praze je oceňován jako protiváha panelákovému sídlišti.

rozvoj města řídí developři (develotři) pro neidentifikovatelné investory za pomoci zkorumpovatelných politiků. V mém případě, když jsem poprvé na Petřinách za Magistrát řešil úkol, jak je možné změnit sídliště, starostou na Praze 6 byl Pavel Bém. Když pak podruhé u centra Malešice došlo ke korupci cestou ODS, pan Bém byl už primátorem a vůbec mě nechtěl přijmout k rozhovoru na téma, jak ten klíčový problém města řešit.

Často píšete, že by se město nemělo, až na nejnnutnější případy, roztažovat dál za své hranice. Zároveň nesouhlasíte s výškovými budovami na Pankráci. Nebylo by ale řešením vybrat jedno místo v Praze, například právě Pankrác, a zde výškové budovy postavit?

Projekt výškových budov na Pankráci vznikl po vzoru Defense s tím podstatným rozdílem, že Defense není z centra Paříže vůbec vidět. Moje věže v Malešicích jsou až 70 metrů vysoké, aby tak opticky redukovaly 70 metrů vysokou budovu blízkého hotelu Rhea. Hotel Internacional v Podbabě je také velmi vysoký a není odnikud vidět. Podobně historické panorama neohrožují ani věže v Holešovicích. Například území kolem Paláce kultury je cennější než Pankrác, blíže k centru, na metru a na magistrále a výstavba v území by mohla korigovat nevhodnou agresivitu hotelu Forum.

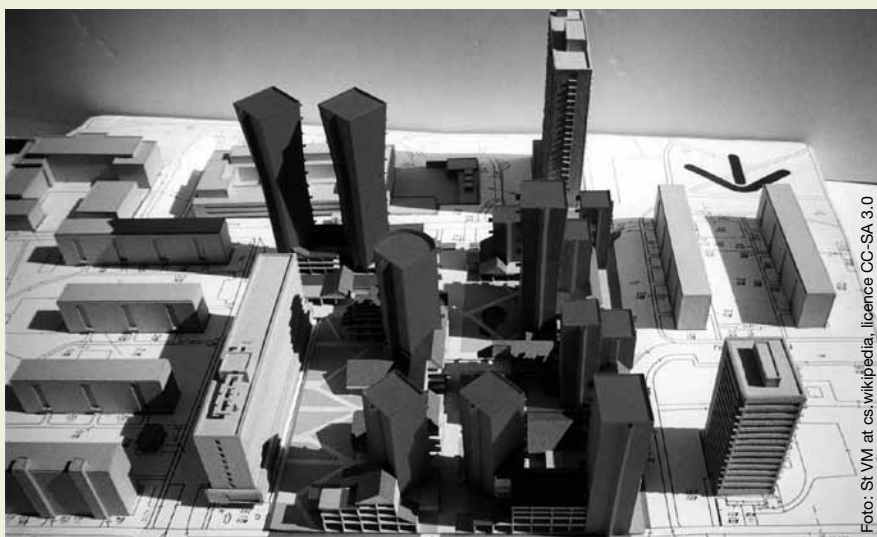
Poslední, pro náš čtvrtletník klasická otázka. Máte nějaké krédo nebo životní motto?

Obdivuji lidi, kteří tvoří a naopak nesháním lidi, kteří na této tvorbě bez sebemenšího podílu pouze parazitují. Obdivuji Teslu a nesháním Edisona.

ARNIKUM

Jan Losenický

Nerealizovaný návrh dostavby sídliště v Malešicích od V. Miluniče. V soutěžním hodnocení návrhu se uvádí: Z urbanistického hlediska jde o založení chybějící městské struktury s potenciálem vytvořit přirozené centrum sídliště. Tento návrh má potenciál stát se modelovým řešením pro dostavbu center sídlišť v Praze, a pak v celé ČR.

Vídeňská inspirace

Centrum pro podporu občanů z Arniky uspořádalo netradiční autobusový zájezd s názvem Watchdogový inkubátor. Jeho účastnice a účastníci postupně navštívili čtyři střeoevropské metropole Prahu, Brno, Bratislavu a Vídeň. Středem jejich zájmu nebyly památky nebo galerie, ale územní plánování, občanská angažovanost a aktuální problémy daných měst. Na konci workshopu bylo zřejmé, že Vídeň ušla v mnoha otázkách delší cestu, než ostatní tři města. Proč si z některých zdejších řešení nevzít inspiraci?

foto: Jan Losenícký, Arnika

Pohled na čtvrť Donau City, která leží mimo historické centrum.

Jde o trochu troufalý nápad. Nemálo našinců stále vnímá Vídeň jako nudné město s ospalou atmosférou, které od pádu starého mocnářství trochu neví, kam směřovat. Jenže od toho uplynulo už téměř sto let a Vídeň už dávno není jen městem vyhlášených galerií, koncertních sálů a tradičních kaváren. Dokládá to i žebříček kvality života ve světových metropolích od americké společnosti Mercer. Vídeň se v něm umístila po třetí za sebou na první příčce. Praha skončila na místě šedesátém devátém a Bratislava ještě několik příček za ní. Velmi podobné výsledky přinesl index kvality života ve světových metropolích od společnosti EIU, který v letošním roce zařadil Vídeň na druhé místo za australské Melbourne.

Lidem otevřeno

Na vídeňské radnici je sympatické, že se nebojí ptát občanů na jejich názor. Pražský magistrát v posledních dvou dekadách zvolil přesně opačnou taktiku. Mnozí politikové s běžnými lidmi komunikují už jen formou billboardů před volbami. Při projednávání důležitých změn územního plánu jsme byli svědky, že zástupce Arniky nemohl k navrhovaným změnám promluvit, i když byl do jednání řádně a dle pravidel přihlášen.

Další pražskou specialitou je projednávání významných záležitostí těsně před prázdninami nebo nejlépe mezi svátky a ještě v dopoledních hodinách, aby přítomných bylo co nejméně. Prezence investic a obchodů, které dlouhodobě ovlivňují život Pražanů je minimální, příkladem je Tunel Blanka, plánovaná výstavba čistírny odpadních vod nebo probíhající prodloužení trasy metra.

Dveře pražské radnice jsou před občany v mnoha ohledech zamčené na dva, tři i čtyři západy, dveře té vídeňské se naopak otevírají obyvatelům dokořán. K aktuálním příkladům patří projekt Vídeňské charty odstartovaný v březnu 2012. Město samo oslovilo občany, aby navrhli nejpálčivější témata, které je nutné v rámci spolužití lidí ve městě řešit. Tématicky zcela jiným příkladem je rozsáhlá přestavba dvou vlakových nádraží na hlavní nádraží Vídně. Přímo u staveniště vyrostlo velké informační centrum, jehož součástí je i vyhlídka na právě probíhající stavbu. Stavbě samotné předcházela obširná debata s občany.

Ochrana historického centra

Nábřeží dunajského kanálu ve Vídni má jiný charakter než nábřeží Vltavy v Praze.

Na jižním břehu začíná historické město. Jeho zástavbu určují zhruba osmipodlažní činžáky z prvních dekád dvacátého století a jeho rozvoj podléhá přísným pravidlům. Stavba výškových budov je zde nemyslitelná.

Zcela jinak je tomu v tzv. Dunajském městě, kde se čile staví. Silnice a garáže jsou situovány do prostor umístěných pod terémem, na němž se běžně pohybuje lidé. To vzbuzuje iluzi, jako by se zde vůbec nevyskytovala auta. Na okraji skrumáže budov probíhá výstavba dvou dvěstěmetrových mrakodrapů, které budou nejvyššími stavbami v Rakousku. Místo nápadně připomíná pražskou Pankráčskou pláň. Na rozdíl od ní je ale Dunajské město daleko od historického centra a neničí výhled na tamní věže kostelů.

Ve Vídni je standardem, že na každou významnější stavbu je vypsaná mezinárodní architektonická soutěž. U veřejných budov je to povinné. S jejím výhercem následně město jedná o finální verzi projektu. U větších staveb je běžné, že město požaduje umístit do přízemí a dolních podlaží prostory zlepšující občanskou vybavenost v dané lokalitě. Proto i v nových kancelář-

Ochranu historické části města zajišťuje i mapa klíčových vizuálních os, které omezují stavbu výškových budov.

Foto: Jan Losenický, Arnika

Rozhledna u probíhající stavby vídeňského hlavního nádraží.

ských komplexech existují knihovny, restaurace, obchody, apod. Radnice tím předchází vzniku monofunkčních čtvrtí bez života.

Náplavka trochu jinak

Velká část vídeňské náplavky neslouží komerci a funguje jako volný prostor. Vídeňané si zde mohou zaběhat, posedět nebo třeba nechat děti pomalovat chodník křídami. Narazit zde můžete na galerii velkoplošných maleb umístěných přímo na zdi nábřeží, sochařský ateliér, malou zahrádku ve stylu guerilla gardeningu apod. Příjemný ráz náplavky umocňují divoké keře a četné stromy, které v létě poskytují blahodárný stín. Pro návštěvníky jsou zde připravena lehátka se slunečníky

nebo zastřešené minidomečky, které chrání před stínem a poskytují soukromí. U některých barů jsou písčité pláže. Na jedné straně náplavky kotví stará dopravní loď, z níž vzniklo veřejné koupaliště.

Zajímavé projekty existují i na pražských náplavkách a jejich autorům patří velký dík. Celkově jich je ale poskrovnu a radnice města vznik dalších zatím příliš nepodporuje. Náplavky v Praze proto větší vypadají hlavně jako kotviště turistických lodí, kde restauratři, cyklisté a turisté těžko nachází společnou řeč. Část z nich nesmyslně zabírají parkoviště. Jednotlivé funkční úseky nejsou propojeny a na mnoha místech je přístup k vodě pro běžné občany zcela uzavřen.

Foto: Jan Losenický, Arnika

Ateliér a sochařská dílna na vídeňské náplavce.

Spočítaná zeleň

Ve Vídni to má zeleň spočítané ale v dobrém slova smyslu. Město od roku 1991 provádí rozsáhlou inventarizaci zeleně, ke které využívá metodu leteckého fotografování na infračervený film. Zeleň je fotografována v pravidelných intervalech, takže jsou na snímcích zachyceny průběžné změny zelených ploch. Z fotografií lze posoudit i zdraví stromů a keřů. Radnice pak sama prosazuje výsadbu nových stromů za účelem zlepšení mikroklimatu v místech, kde je zeleně nedostatek. Za poslední roky i díky tomuto opatření počet stromů v zastavěných částech města roste.

Kolem města je cíleně ponechán a dále rozšiřován rozsáhlý zelený pás, který tvoří lesy, louky a částečně i chráněný mokřad s cennou přírodou. Neslouží jen jako možnost blízké rekreace občanů Vídně, ale také jako filtr vzduchu. Jak je to se zelení v Pra-

Tmavě označené plochy tvoří zelený pás kolem města.

ze? Místo odpovědi určitě stačí připomenout některé z nedávných kauz, například plány developerů zastavět zeleň u metra v Roztylech, lokalitu Trojmezí, snahu města o necitlivou přestavbu a kácení Střeleckého ostrova nebo pokus vykácet park v Thákurově ulici.

Námětů pro tento článek samozřejmě existuje mnohem víc. Opomněli jsme celé téma dopravy, nakládání s veřejným prostorem, otázku využití řeky, podmínky pro pěší a mnohé další. I tak je ale zřejmé, že pro problémy, s nimiž se Praha i jiná naše města potýkají, už pravděpodobně v jiných městech řešení našli, tak proč se jimi nenechat inspirovat? ■

ARNIKA

ARNIKA

Jan Losenický a Martin Skalský

ČKD

Často kladené dotazy

Jak na územní plán

Kde ho najdu?

Územní plán obce musí být veřejně přístupný na obecním úřadě. Údaje o územním plánu a místa, kde je možné nahlížet do něj i do jeho podkladové dokumentace, musí být zveřejněny způsobem, který umožňuje dálkový přístup (§ 165 stavebního zákona). **Zásady územního rozvoje**, tedy územní plán celého kraje, musí být dostupné na příslušném **krajském úřadě** (zpravidla na odboru územního rozvoje). Většina obcí zveřejňuje řadu dokumentů vztahujících se k územnímu plánu i na svých internetových stránkách.

Co z něj poznám?

Územní plán komplexně řeší funkční využití území, stanoví zásady jeho organizace a koordinuje výstavbu a jiné činnosti ovlivňující rozvoj území. Do územního plánu patří mimo jiné stanovení limitů využití území (např. maximální možný počet parkovacích míst v prostoru konkrétního náměstí), posouzení a hodnocení územně technických důsledků připravovaných staveb a jiných opatření v území, vymezení chráněných území, chráněných objektů, oblastí klidu a ochranných pásem a další provozně technické informace o možnostech daného území.

Jak se mu bránit?

U nemovitostí, které jsou navrženy jako zastavitelné plochy nebo kde se mají stavět veřejně prospěšné stavby, mohou jejich vlastníci podat námítky k územnímu plánu. Obce, občané a občanská sdružení mohou vznést jen „připomínky“, ty však nemají takovou právní sílu. Námítkami se musí příslušná obec věcně zabývat a následně vydat písemné vyjádření, jak byly zhodnoceny. Shodne-li se alespoň 200 občanů obce (500 občanů kraje v případě zásad územního rozvoje), mohou jmenovat tzv. zástupce veřejnosti, který je poté oprávněn podávat námítky. Důležité je podávat námítky i připomínky písemně a to ve všech fázích projednávání. Zároveň je důležité nepodceňovat aktivní účast na veřejných projednáních a komunikaci s úřady.

Co, když obec územní plán nemá?

Jelikož není stanovenou povinností mít územní plán, nelze se jeho zpracování domáhat. Pokud obec územní plán nemá, tak platí, že za zastavěné území obce se považuje její zastavěná část vymezená k 1. září 1966 a vyznačená v mapách evidence nemovitostí, tzv. intravilán. O pořízení nového územního plánu rozhoduje zastupitelstvo obce, a to z vlastního podnětu, nebo na návrh veřejného orgánu, případně i jednotlivého občana obce. Zároveň však může obec pouze požádat o vymezení zastavěného území úřad územního plánování a dále nemít vydaný územní plán.

Bc. Petr Šedina, vedoucí Ekoporadny Arniky

Poradenské okénko

Co dělat, když...

chci vědět, zda se nebude projednávat územní plán?

Je věcí zastupitelstva každé obce nebo města, zda se rozhodne pořídit nový územní plán, případně změnit ten stávající. Do konce roku 2015 měly přestat platit územní plány přijaté podle starého principu územního plánování. Právě projednávaná novela stavebního zákona sice zřejmě prodlouží platnost starých územních plánů do roku 2020, přesto se dá očekávat, že v současné době budou zastupitelstva rozhodovat o pořízení nových plánů. Od roku 2016 bude navíc složitější výstavba v obcích, které dosud územní plán nemají.

Nečekejte však, že vám k projednávání územního plánu přijde z obce či radnice dopis. Informaci o zahájení celého procesu občané a také vlastníci nemovitostí, byt bude v připravovaném plánu třeba měněno možné využití jejich pozemků, naleznou pouze na oficiální úřední desce, na internetových stránkách obce či města a případně v radničních periodikách. Jejich pravidelné sledování se určitě vyplatí. Zde také najdete texty a mapy navrhovaného plánu, lhůty k vyjádření a termíny veřejného projednání. Doporučujeme sledovat i program a výsledky jednání zastupitelstva.

chci žalovat znění územního plánu?

Proti znění územního plánu obce a zásadám územního rozvoje kraje, resp. proti jejich změnám a aktualizacím, se nelze odvolat. Lze se ale domáhat přezkoumání na krajském úřadě a ministerstvu pro místní rozvoj, a především je možné podat žalobu k soudu. Dmoci se zrušení plánu kvůli jeho podobě u soudu mohou dnes nejjednodušeji vlastníci dotčených a sousedících nemovitostí. Návrh na zrušení byt jen části plánu lze podat ke krajskému soudu, a to do tří let od jeho účinnosti. To vylučuje možnost napadat staré plány, ale nikoliv jejich změny, které byly schváleny a zveřejněny tři roky zpátky. Dalším způsobem, jak plány napadat, je podat žalobu na rozhodnutí zastupitelstva o námítkách, které byly vneseny k návrhu územního plánu či zásadám kraje. O námítkách totiž musí být rozhodnuto s podrobným odůvodněním, zejm. proč je úřad a zastupitelé nevzali v úvahu. Námítky v procesu územního plánování však kromě vlastníků může podat jen zmocněný zástupce veřejnosti. Žaloby proti porušení zákona podávané subjekty, které projednávání plánů pouze připomínkovaly, soudy většinou odmítají. Stejně je možné napadnout proces posuzování koncepcí na životní prostředí (tzv. SEA).

PRÁVNÍ EXPERT ARNIKY

Lukáš Matějka

Asie a olovo v barvách – problém, na který doplácení hlavně ti nejmenší
 Arnika se v rámci svých zahraničních aktivit podílí na projektu, jehož cílem je chránit děti v zemích jižní a jihovýchodní Asie před kontaminací olovem pocházejícím z barev. V Evropě bylo kvůli negativním účinkům na lidské zdraví zakázáno používání interiérových barev s obsahem olova už ve dvacátých letech minulého století, v USA se olovnaté barvy přestaly vyrábět v letech sedmdesátých.

Foto: EcoWaste Coalition

Měření organizace EcoWaste Coalition z Filipín prokázala přítomnost olova v nátěrech interiérů domů nebo na dětských hřištích.

V mnoha rozvojových zemích Asie je však tento těžký kov při výrobě pigmentů nadále využíván. Záměrné přidávání olova do barev určených k nátěrům v domech anebo na dětských hřištích prokázala například nedávná měření filipínské organizace EcoWaste Coalition.

Cíl? Barvy bez olova

Do projektu je kromě Arniky zapojeno sedm zahraničních neziskových organizací a Mezinárodní síť pro eliminaci perzistentních organických polutantů (dále IPEN). „Projekt jsme odstartovali v letošním roce. Naším hlavním cílem je odstranění olova z barev prodávaných v Bangladéši, Indii, Thajsku, Indonésii, Nepálu, na Filipínách a Šrí Lance. Většina emailových barev zde obsahuje kolem 2–15 % olova,“ uvedl předseda Arniky a spolupředseda Pracovní skupiny IPENU pro těžké kovy Jindřich Petřík.

Součástí projektu je také zlepšení dostupnosti bezolovnatých barev v daných zemích a zavedení certifikačního systému, který by spotřebitelům ulehčil výběr při nákupu.

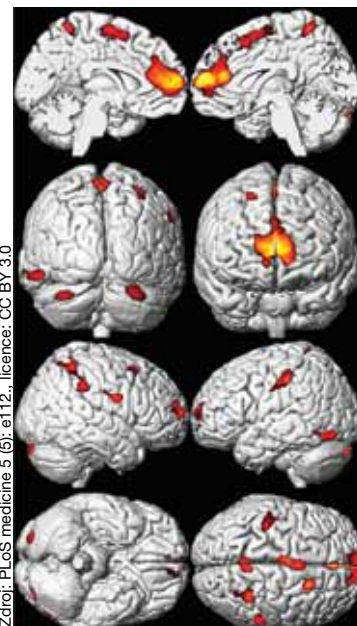
Arnika pomůže asijským organizacím zajistit potřebné chemické analýzy olova v barvách a ve vzorcích prachu z vnitřních prostor budov. „Současně se podělíme o zkušenosti s vedením kampaní zaměřených na snížení obsahu toxických látek ve spotřebitelských výrobcích. V České republice jsme se v posledních letech věnovali například problematice ftalátů v hračkách, školních potřebách nebo lékařských pomůckách,“ doplnil Petřík.

Olovo a zdraví – historie a současnost

Působení olova na lidské zdraví zřejmě přispělo k zániku starověkého Říma. Do lidského těla se kov dostával kvůli olovenému potrubí a nádobí, olovo bylo využíváno pro konzervaci a dochucení vína. Těžký kov působil negativně především na reprodukci římské společnosti.

Ještě v minulém století se pro užitkovou keramiku často používaly olovnaté glazury, v interiérech pokojů se zase využívala olovnatá běloba. Olovo v barvách zřejmě stálo i za zdravotními problémy několika slavných malířů, často jsou zmiňováni například Vincent van Gogh nebo Caravaggio.

S rozvojem automobilové dopravy a spalování benzínů s obsahem tetraethylolova došlo ve dvacátém století ke globálnímu znečištění životního prostředí olovem, kterému byla vystavena velká část populace. Díky zákazu olovnatých benzínů, v ČR v roce 2001, se ale situace výrazně zlepšuje. Například v roce 1996 mělo 84 % dětí obsah olova v krvi pod hranicí 50 mikrogramů na litr, v roce 2008 to bylo již 97 % dětí.

Zdroj: PLoS medicine 5 (6): e112... licence: CC BY 3.0

Snímek mozku dospělého člověka, který byl jako dítě vystaven intoxikaci olovem. Zabarvená místa na snímku ukazují snížený objem mozku oproti běžnému stavu.

Účinky na lidské tělo

Zvýšená koncentrace olova v lidském těle ovlivňuje především nervový systém. U dětí a nenarozených plodů může vést k poruchám chování, hyperaktivitě nebo snížení IQ a schopnosti učení. Podle Mezinárodní zdravotnické organizace (WHO) neexistuje žádná bezpečná limitní hodnota pro vystavení dětského organismu působení olova. ■

ARNIKA

Jan Losenický

Tiráž

Arnikum, čtvrtletník sdružení Arnika vychází 4x ročně v Praze. Číslo 2/2012 vyšlo v srpnu 2012 v nákladu 1600 ks. Vydává: Arnika, IČO: 26543281, Evidenční č. MK ČR E14275, Chlumova 17, 130 00 Praha 3, tel/fax: 222 781 471, www.arnika.org, e-mail: arnika@arnika.org. Šéfredaktor: Jan Losenický, spolupracovníci: Vratislav Vozník, Bc. Petr Šedina, RNDr. Jindřich Petřík, Martin Skalský, Ing. Jakub Esterka, Ing. Milan Havel, Mgr. Michaela Gomolová, Jana Cenková a pobočky Arniky. Adresa redakce je totožná s adresou vydavatele. Foto obálka: Jan Losenický. Grafický design - Anna Frajtová - anna@designbox.cz, DTP - Andrea Klátilová - andrea@klatil.cz.

COMPRESS PRAHA

Vydání podpořily Magistrát hlavního města Prahy, Nadace Open Society Fund Praha, Global Greengrants Fund a COMPRESS - Kontaktní kancelář města Vídně v Praze. Časopis odráží pouze názory vydavatele, dárci a podporovatelé neodpovídají za jeho obsah.

Aleje z české, moravské a slezské krajiny mizí, přestože se nám podařilo zastavit jejich hromadné kácení. Navrhněte do ankety Arniky svoji oblíbenou alej a připomeňte krásu stromů ostatním lidem. Nominace probíhají do 30. září včetně, pak veřejnost svým hlasováním vybere Alej roku 2012. Více na www.alejroku.cz.

Loňský výherce alej z Vavřince v Moravském krasu. Vedle na černobílém snímku je lipová alej z Uherského Hradiště, která získala zvláštní cenu Arniky. Byla nominována s následujícím komentářem: *Tato krásná alej na pravém břehu Moravy je nafocena černobíle záměrně. Mnoho slunečných dnů už ji nečeká. Pily natrvalo zmrzačí jednu stranu aleje, a to jen kvůli neochotě posunout hráz o pár decimetrů. Nejde nám ani tak o vítězství v soutěži samotné, jako spíš o vyslání SOS. Fotku aleje posíláme jako občanské sdružení Chraňme zeleň (www.chranmezelen.com). Jedna řada oblíbené aleje byla na začátku letošního roku i přes snahu místních občanů a pobočky Arniky v Uherském Hradišti bohužel opravdu pokácena.*

Za posledních 7 let (2003 – 2010) zmizelo v Česku od okresních silnic (II. a III. třídy) tolik stromů, že by vystačily na oboustrannou alej z Prahy až do Říma. Ubývá hlavně ovocných alejí.

Kampaň „Zachraňme stromy“ patří k neúspěšnějším aktivitám Arniky. Sami jsme natřeli přes pět set stromů. Přesvědčili jsme silničáře, aby znovu začali obnovovat bezpečnostní značení alejí podél cest. U politiků jsme prosadili lepší právní ochranu stromořadí. Hlavně se nám ale povedlo zastavit plošné kácení alejí v české krajině.

Co chceme změnit? I přes odborné argumenty a dlouhodobou snahu Arniky je pořád možné bez povolení kácet stromy, jejichž obvod kmene nepřesahuje 80 cm. Často na to doplácí například ovocné aleje. V ČR velmi chybí systematické mapování alejí, které by usnadnilo jejich ochranu. Ve spolupráci s Univerzitou Palackého jsme s ním už začali v Olomouckém kraji. Plánujeme spustit projekt k ošetření stromů v historických alejích. Nadále chceme pomáhat lidem v lokálních kauzách, kdy jsou každoročně ohroženy stovky stromů kvůli novým supermarketům, parkovištím apod.

Podpořte kampaň „Zachraňme stromy“, podpořte naše snahy o zachování alejí v krajině a stromů ve městech. Hodnota jedné DMS je 30 Kč, Arnika obdrží 27 Kč. Více informací o stromech a Arnice na: arnika.org/stromy.

Zachraňte stromy – pošlete DMS

DMS ALEJE na 87 777
pro jednorázový dar

DMS ROK ALEJE na 87 777
pro příspěvek jednou za měsíc po dobu jednoho roku

